



دانشگاه قرآن و حدیث
پردیس تهران

پایان نامه کارشناسی ارشد
رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان پایان نامه

هزینه‌های دادرسی از منظر فقه و حقوق

موضوعه

استاد راهنما

دکتر مرتضی چیت سازیان

دانشجو

فائزه قلعه نوی

ماه و سال دفاع

مرداد ۱۳۹۵



۱۳۹۵

تقدیم به

محضر مبارک حضرت فاطمه علیها السلام که با بذل جان و خرد و اولاد پاکش قلم آموز بشریت شد و مشق عشق را

آموخت و راه متعالی شدن را نمایان ساخت.

و نیز پدر و مادر عزیزم که جرعه محبت به اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام را به من نوشاندند.

سپاس گزاری

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي جَعَلَ الْحَمْدَ لِذِكْرِهٖ شَكَرَ خَدَاوَنَد مَنان را كه از نعمت وجود برخوردارمان ساخت و نعمت ولايت و امامت را براي سیر مدارج تعالی و كسب کمالات، انسانی بر ما ارزانی داشت.

گرچه این حقیر خود را لایق برای قدر دانی و سپاسگذاری از زحمات بی منت استادان نمیدانم ولی به پاس آیه شریفه ﴿وَ ذَكَرْ فَإِنَّ الذِّكْرَی تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِیْنَ﴾ (ذاریات/ ۵۵) بر خود لازم می دانم به منزله قدر دانی از تمام نعمت هایی که خداوند تبارک و تعالی بر این بنده ناتوان خود ارزانی داشته جبهه سپاس به خاک سایید و زبان عجز و انابه گشاید.

از استاد گرامی جناب آقای حجه السلام و المسلمین دکتر مرتضی چیت سزایان که در کمال سعه صدر با حسن خلق با فروتنی از هیچ کمکی در این عرصه به من دریغ نمودند و زحمت راهنمایی این رساله را به عهده گرفتند و همچنین از استادان فرزانه و دلسوز جناب آقای حجة الاسلام و المسلمین دکتر ربانی و جناب آقای دکتر نظری نی نی که زحمت داوری این رساله را متقبل شدند کمال تشکر و قدر دانی را دارم. باشد که این رساله بخشی از زحمات آنان را سپاس گوید.

چکیده

هزینه دادرسی به معنای هزینه برگ هایی که به دادگاه داده می شود و همچنین هزینه قرار و احکام می باشد. و نیز هر؛ هزینه ای که مستقیماً مربوط به دادرسی بوده و برای اثبات دعوی یا دفاع لازم بوده باشد؛ از قبیل حق الزحمه کارشناس و هزینه تحقیقات محلی و غیره می باشد.

هزینه دادرسی به عنوان یک اصل در حقوق کشور ما پذیرفته شده است و طرح دنبال کردن دعوا در هر مرحله ای از مراحل دادرسی منوط به پرداخت هزینه دادرسی می باشد که اصولاً دولت ها به کمک دستگاه تقنینی تلاش مینمایند تا از این طریق مبالغی را به عنوان درآمد دریافت نمایند و بدین جهت مقررات و قوانینی در زمینه هزینه های دادرسی در دادگستری تدوین یافته است. با توجه به موارد فوق تعیین هزینه های دادرسی تابع شرایط و مقرراتی است که قانون گذار با توجه به موارد مختلف آن را تعیین می نماید.

فقهاء؛ حکومت و بیت المال را بدون هرگونه چشم داشتی موظف به ارائه خدماتی که مناسب به حال مصالح مسلمین است، دانسته اند. از سوی دیگر آنان بر این نکته اجماع کرده اند که قضاوت از مصالح مسلمین و بلکه از اعظم و اهم آن است و انتظام جامعه اسلامی بر مبنای آن نهاده شده است. بر این پایه، آنان اداء این وظیفه را واجب کفایی بر شمرده اند که تبعاً در برخی از موارد به واجب عینی تبدیل می شود. چون قضاوت از مصالح جامعه اسلامی و واجبی کفایی است — که ممکن است به واجب عینی بدل شود — لذا تبرعی و بدون مزد است و نمی توان در قبال انجام این واجب، مالی را از دو طرف دعوی یا یکی از آنان، یا از شخص ثالث یا دیگری و مانند اینها دریافت کرد. فقهاء در تبرعی و مجانی بودن قضاوت و عدم تحمیل هزینه بر دو طرف دعوی تردیدی به خود راه نداده اند، ولیکن با توجه به این که قضاوت از مصالح امور مسلمین است و به ناچار عده ای باید متکفل این امر شوند.

در این پایان نامه تلاش شده است به جنبه های فقهی و حقوقی این موضوع پرداخته شود.

کلید واژه: هزینه دادرسی، مبنای حقوقی، مشروعیت.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: کلیات و مفاهیم	۱۳
۱. کلیات	۱۴
۱.۱. بیان مسئله	۱۴
۲.۱. اهمیت و ضرورت تحقیق	۱۵
۳.۱. سؤالات تحقیق	۱۶
۱.۳.۱. سؤالات اصلی تحقیق	۱۶
۲.۳.۱. سؤالات فرعی	۱۶
۴.۱. فرضیات تحقیق	۱۶
۱.۴.۱. فرضیه‌های اصلی تحقیق	۱۶
۲.۴.۱. فرضیه‌های فرعی تحقیق	۱۶
۵.۱. پیشینه تحقیق	۱۷
۶.۱. اهداف اصلی تحقیق	۱۷
۷.۱. اهمیت تحقیق	۱۷
۲. مفاهیم	۱۸
۱.۲.۱. مفاهیم و اصطلاحات از منظر اصطلاح و لغت	۱۸
۱.۲.۱.۱. دادرسی	۱۸
۲.۲.۱. دادرسی	۱۸
۳.۲.۱. هزینه کردن	۱۹
۴.۲.۱. دادپرس	۱۹
۵.۲.۱. دادپرسی	۱۹
۶.۲.۱. دادخواست	۱۹
۷.۲.۱. دادخواستن	۲۰
۸.۲.۱. داد خوانده	۲۰

۲۰.....	۱. ۲. ۱. ۹. دادخواه
۲۰.....	۱. ۲. ۱. ۱۰. دادخواهی
۲۰.....	۱. ۲. ۱. ۱۱. دادرسی
۲۱.....	۱. ۲. ۱. ۱۲. دادرسی کردن
۲۱.....	۱. ۲. ۱. ۱۳. اعسار
۲۱.....	۱. ۲. ۱. ۱۴. معسر
۲۲.....	۱. ۲. ۱. ۱۵. آیین دادرسی
۲۲.....	۱. ۲. ۲. ۲. مفاهیم و اصطلاحات از منظر حقوق
۲۲.....	۱. ۲. ۲. ۱. آیین دادرسی
۲۲.....	۱. ۲. ۲. ۲. اعسار
۲۲.....	۱. ۲. ۲. ۳. اعسار نسبت به ضرر و زیان مدعی خصوصی
۲۳.....	۱. ۲. ۲. ۴. توقیف دادرسی
۲۳.....	۱. ۲. ۲. ۵. خسارت دادرسی
۲۳.....	۱. ۲. ۲. ۶. درخواست اصلی
۲۳.....	۱. ۲. ۲. ۷. دعوی اعسار
۲۴.....	۱. ۲. ۲. ۸. قاضی
۲۴.....	۱. ۲. ۲. ۹. قاضی تحکیم
۲۴.....	۱. ۲. ۲. ۱۰. قضاء
۲۴.....	۱. ۲. ۲. ۱۱. معسر
۲۵.....	۱. ۲. ۲. ۱۲. هزینه
۲۵.....	۱. ۲. ۲. ۱۳. هزینه دادرسی
۲۵.....	۱. ۲. ۲. ۱۴. هزینه مربوط به دادرسی
۲۵.....	۱. ۲. ۲. ۱۵. دادخواست
۲۶.....	۱. ۲. ۲. ۱۶. ابطال دادخواست
۲۶.....	۱. ۲. ۲. ۱۷. رد دادخواست

۲۷.....	۱. ۲. ۲. ۱۸. دادخواه
۲۷.....	۱. ۲. ۲. ۱۹. دادرسی
۲۷.....	۱. ۲. ۲. ۲۰. دادرسی
۲۷.....	۱. ۲. ۲. ۲۱. دادرسی اختصاری
۲۸.....	۱. ۲. ۲. ۲۲. دادرسی به معنی اخص
۲۸.....	۱. ۲. ۲. ۲۳. دادرسی حقوقی
۲۸.....	۱. ۲. ۲. ۲۴. دادرسی عادی
۲۸.....	۱. ۲. ۲. ۲۵. دادرسی فوری
۲۹.....	۱. ۲. ۲. ۲۶. توقیف دادرسی
۲۹.....	۱. ۲. ۲. ۲۷. خسارت دادرسی
۲۹.....	۱. ۲. ۲. ۲۸. اصحاب دعوی
۳۰.....	۱. ۲. ۳. مفاهیم و اصطلاحات از منظر فقه
۳۰.....	۱. ۲. ۳. ۱. ادای شهادت
۳۰.....	۱. ۲. ۳. ۲. ارتزاق
۳۱.....	۱. ۲. ۳. ۳. اعسار
۳۲.....	۱. ۲. ۳. ۴. افلاس
۳۳.....	۱. ۲. ۳. ۵. قاضی
۳۴.....	۱. ۲. ۳. ۶. قاضی تحکیم
۳۵.....	۱. ۲. ۳. ۷. قاضی جور
۳۵.....	۱. ۲. ۳. ۸. قاضی منصوب
۳۶.....	۱. ۲. ۳. ۹. قضاوت، قضاء
۳۷.....	۱. ۲. ۳. ۱۰. مدعی
۳۸.....	۱. ۲. ۳. ۱۱. مدعی علیه
۳۹.....	۱. ۲. ۴. پیشینه قوانین مرتبط با هزینه دادرسی
۳۹.....	۱. ۲. ۴. ۱. قوانین مرتبط با هزینه دادرسی در ایران

۳.۱. پیشینه	۴۱
۳.۱.۱. پیشینه تاریخ قضاوت	۴۲
۳.۱.۱.۱. قضاوت و دادرسی در استانهای رم شرقی (بیزانس)	۴۲
۳.۱.۲. قضاوت و دادرسی در ایران باستان	۴۳
۳.۱.۳. قضاوت و دادرسی در عربستان پیش از ظهور اسلام (دوران جاهلیت)	۴۴
فصل دوم: بررسی قواعد فقهی در زمینه هزینه دادرسی	۴۷
۱. قاعده لاضرر	۴۸
۱.۱. مدرک قاعده	۴۸
۱.۱.۱. قرآن	۴۸
۱.۱.۲. احادیث	۴۸
۱.۲. متن حدیث لاضرر	۵۰
۱.۳. مفاد حقوقی روایت	۵۱
۱.۴. فاعل ضرر کیست؟	۵۲
۱.۵. احکام ضرری فراوان است	۵۳
۱.۵.۱. با وجود احکام ضرری فراوان این قاعده قابل استناد است؟	۵۴
۱.۵.۲. قاعده لاضرر بر ادله احکام مقدم است	۵۵
۱.۶. منظور از ضرر منفی در قاعده لاضرر ضرر شخصی است یا ضرر نوعی؟	۵۵
۱.۷. تطبیق این قاعده با موضوع	۵۶
۲. قاعده لا حرج یا قاعده نفی عسر و حرج	۵۷
۲.۱. معنای عسر و حرج و اندازه آن برای صدق قاعده	۵۷
۲.۲. ادله اثبات قاعده لا حرج	۵۷
۲.۲.۱. آیات قرآنی	۵۸
۲.۲.۲. روایات	۵۸
۲.۳. نکاتی چند در شرح قاعده لا حرج	۵۹
۲.۳.۱. عسر و حرج امری است شخصی یا نوعی؟	۵۹

۵۹	۲.۳.۲. آیا با وجود بسیاری احکام دارای عسر و حرج این قاعده باز هم معتبر است؟.....
۶۱	۲.۳.۳. تعارض میان قاعده لاحرج و ادله احکام.....
۶۱	۲.۳.۴. تعارض میان قاعده لاضرر و قاعده لاحرج.....
۶۲	۲.۴. قاعده عسر و حرج در حقوق ایران.....
۶۲	۲.۵. تطبیق این قاعده با موضوع.....
۶۳	۳. قاعده - اخذ الاجرة على الواجبات حرام.....
۶۳	۳.۱. ایراداتی بر قاعده و پاسخ آنها.....
۶۴	۲.۳.۲. قاعده.....
۶۴	۲.۳.۱. صورت اخذ اجرت بر واجبات و حکم آنها.....
۶۵	۳.۳. پاسخ به پرسش‌ها.....
۶۷	۲.۳.۴. تطبیق این قاعده با موضوع.....
۶۹	فصل سوم: قضاوت و موارد اخذ اجرت شهادت با رویکرد آیات و روایات.....
۷۰	۳.۱. قضاوت.....
۸۲	۳.۲. شهادت.....
۸۴	۳.۲.۱. موارد اثبات از طریق شهادت و تعداد شهود لازم.....
۸۵	۳.۳. آیات و روایات در موضوع قضاوت و شهادت.....
۸۵	۳.۳.۱. آیاتی در قضا.....
۸۸	۳.۳.۲. روایات در قضا.....
۸۸	۳.۳.۱. باب ناپسند بودن اجرت گرفتن یا ارتزاق از راه داوری.....
۸۹	۳.۳.۲. باب اقسام قاضیان و حکمها.....
۸۹	۳.۳.۳. خودداری از حکمیت و داوری.....
۸۹	۳.۳.۴. ناپسندی همشینی با قاضیان در مجالس قضا.....
۹۰	۳.۳.۵. باب خطا در داوری.....
۹۰	۳.۳.۶. دیه و جریمه خطای داوران.....
۹۰	۳.۳.۷. باب راه و رسم داوری.....

۹۲.....	۳.۳.۳. آیاتی در شهادت
۹۴.....	۳.۴. دستمزد برای قضاوت
۹۵.....	۳.۴.۱. دریافت حقوق از بیت المال
۹۷.....	۳.۴.۲. دریافت اجرت از متخاصمان
۹۹.....	۳.۵. رشوه به قاضی
۹۹.....	۳.۵.۱. مفهوم رشوه
۱۰۱.....	۳.۵.۲. رشوه به قاضی عدل
۱۰۳.....	۳.۵.۳. رشوه به قاضی جور
۱۰۵.....	فصل چهارم: بررسی حقوقی هزینه دادرسی با رویکرد آیات و روایات
۱۰۶.....	۴.۱. بررسی تاریخیهٔ مقررات مربوط به اعسار
۱۰۶.....	۴.۱.۱. قانون تسریع محاکمات
۱۰۷.....	۴.۱.۲. قانون اعسار و افلاس
۱۰۹.....	۴.۱.۳. مقررات فعلی در مورد اعسار
۱۰۹.....	۴.۱.۳.۱. قانون اعسار
۱۱۰.....	۴.۲. تعریف و انواع اعسار
۱۱۰.....	۴.۲.۱. تعریف اعسار
۱۱۱.....	۴.۲.۱.۱. اعسار در فقه
۱۱۲.....	۴.۲.۱.۲. مفهوم اصطلاحی اعسار
۱۱۲.....	۴.۲.۱.۳. اعسار در فقه و حقوق اسلام
۱۱۲.....	۴.۲.۱.۴. مفهوم اعسار در قانون
۱۱۴.....	۴.۲.۱.۵. مفهوم اعسار در دکترین حقوقی
۱۱۴.....	۴.۲.۲. معنای لغوی افلاس
۱۱۵.....	۴.۲.۳. معنای اصطلاحی افلاس در فقه
۱۱۶.....	۴.۲.۴. انواع اعسار
۱۱۶.....	۴.۲.۴.۱. اعسار از هزینه دادرسی

۱۱۸.....	۴. ۲. ۵. مبانی و منابع اعسار
۱۱۸.....	۴. ۲. ۵. ۱. مبانی اعسار
۱۲۰.....	۴. ۲. ۵. ۲. منابع اعسار
۱۲۳.....	۴. ۲. ۵. ۳. منابع حقوقی
۱۲۴.....	۴. ۲. ۶. دعوی اعسار
۱۲۴.....	۴. ۲. ۶. ۱. طرح دعوی اعسار
۱۲۹.....	۴. ۲. ۷. فلسفه‌ی دریافت هزینه دادرسی
۱۲۹.....	۴. ۲. ۷. ۱. منشاء و مبنای دریافت هزینه دادرسی
۱۳۰.....	۴. ۲. ۷. ۲. شرایط دادخواست
۱۳۰.....	۴. ۲. ۷. ۳. شرایطی که ضمانت اجرای آن‌ها توقیف دادخواست است
۱۳۱.....	۴. ۲. ۷. ۴. اقسام هزینه دادرسی
۱۳۱.....	۴. ۲. ۷. ۵. میزان مبلغ هزینه‌های دادرسی
۱۳۲.....	۴. ۲. ۷. ۶. وصول هزینه‌های دولت در سال‌های اخیر
۱۳۸.....	نتایج
۱۴۰.....	پیوست
۱۴۴.....	منابع و مأخذ
۱۴۴.....	منابع فارسی
۱۴۵.....	منابع عربی
۱۴۷.....	ملخص
۱۴۹.....	Abstract

فصل اول:

کلیات و مفاهیم

۱.۱. کلیات

۱.۱.۱. بیان مسئله

هزینه‌های دادرسی را می‌توان از جمله مهم‌ترین بخش‌های تشکیل دهنده دادرسی دانست، چرا که در دادرسی مدنی پرداخت هزینه دادرسی امری گریز ناپذیر است اما هزینه دادرسی چیست و مبنای اخذ آن از خواهان چه می‌باشد؟

مطابق با اصل ۳۴ ق.ا.ج.ا. دادرسی حق مسلم هر فردی می‌باشد و هر کس می‌تواند به منظور دادخواهی به دادگاه‌های صالح رجوع کند و نیز همه افراد ملت حق دارند که دادگاه مورد نظر را در دسترس داشته باشند و هیچ کس را نمی‌توان از دادگاهی که به موجب قانون حق مراجعه به آن را دارد منع کرد. قانون آیین دادرسی مدنی در بحث هزینه‌های دادرسی تعریف به خصوصی انجام نداده و تنها در ماده ۵۰۲ قانون آیین دادرسی مدنی به تعیین موارد آن (۱- هزینه دادرسی برگ‌هایی که به دادگاه تقدیم می‌شود. ۲- هزینه قرارها و احکام) اکتفا کرده است.

می‌توان گفت هزینه دادرسی عبارت است از هزینه‌ای که خواهان برای شروع رسیدگی باید به دولت بپردازد. در واقع قاعده الزام محکوم علیه به پرداخت هزینه دادرسی تکلیفی است که از زمان‌های قدیم معلوم و متداول بوده است.

در برخی کتب فقهی از جمله *تحریر الوسیله*^۱ و *اسس القضا*^۲ در این رابطه بیان شده است: هزینه دادرسی

۱. موسوی خمینی، روح الله، *تحریر الوسیله*، ترجمه علی اسلامی، قم، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.

۲. تبریزی، جواد، *اسس القضاء والشهادة فی شرح الا سلامیه*، قم، مؤسسه امام صادق علیه السلام، بی‌تا.

در واقع امر دریافت هزینه مواد و کاغذ است و یا از باب وجوب مساعدت و کمک به افرادی که قضاوت بر آنها واجب است. مثلاً در تأمین معاش، کاغذ و جوهر، کتاب و ... ولی برخی از اساتید از باب قاعده فقهی اخذ الاجره علی الواجبات این دریافت را حرام و اشکال دار می‌داند.

حال باید دید اخذ این هزینه‌ها افزایش یا درآمد دولت خواهد بود و یا احقاق حق و عدالت و یا شاید به طریقی، تلفیقی از جبران کسری بودجه و برقراری عدالت؟ آیا در عمل نیز آن چنان که باید، منجر به برقراری عدالت و احقاق حق مردم خواهد بود؟ مخالفین به پرداخت این هزینه‌ها معتقدند افرادی هستند که برای احقاق حق خود و عدالت جویی متمکن از پرداخت هزینه‌های دادرسی نخواهند بود و ناچاراً برای گرفتن اموال و مطالبه طلب خویش این امکان وجود دارد که خود سرانه عمل کند و به انجام اعمالی تلافی جویانه به سمت ارتکاب جرم گرایش پیدا کنند. البته شاید برخی این تصور را داشته باشند که این هزینه‌ها هیچ مشکلی ایجاد نخواهد کرد بنا بر این دادخواست اعسار از هزینه‌های دادرسی تقدیم می‌کنیم و با خیالی آسوده دعوا را پی می‌گیریم. ولی غافل که اولاً دادخواست اعسار برابر با اطاله دادرسی خصوصاً برای افرادی نیاز مبرمی به خواسته و طلب مورد دعوا دارند ثانیاً رویه دادگاه‌ها چنین نیست که با هر دادخواست اعساری موافقت کنند.

جا دارد در ادامه نظرات برخی صاحب نظران در فقه را که می‌توان به بحث مطروحه توسعه داد بیان کنیم.

۱.۱.۲. اهمیت و ضرورت تحقیق

اهمیت تحقیق به جایگاه موضوع تحقیق در رشته علمی اشاره دارد و به بیان ضرورت و اولویت تحقیق در موضوع مورد نظر می‌پردازد این موضوع آن چنان که بایسته آن است مورد عنایت فقها و حقوقدانان قرار نگرفته است و عدم طرح این مسئله به صورت روشن و پویا بیانگر آن است. گرچه برخی از حقوقدانان معاصر بدان اشاره‌ای نموده‌اند ولی هنوز تألیفی جامع و سزاوار این موضوع به اهل دانش و پژوهش عرضه نشده است. بنا براین ارائه این پژوهش علاوه بر توسعه حقوق اسلامی به قانون‌گذار این امکان را می‌دهد تا با روش بینی به ترمیم قوانین موجود یکسان سازی آنها با شریعت اقدام کند.

۱. ۱. ۳. سؤالات تحقیق

۱. ۱. ۳. ۱. سؤالات اصلی تحقیق

۱- مبنای فقهی و حقوقی دریافت هزینه‌های دادرسی چیست؟

۲- چگونه می‌توان به ادله مزد قاضی استناد جست؟

۱. ۱. ۳. ۲. سؤالات فرعی

۱- این هزینه‌ها در چه صورت می‌تواند مانعی برای طرح دعاوی باشد؟

۲- از لحاظ حقوق در کشور دریافت این هزینه‌ها چه توجیهاتی دارد؟

۱. ۱. ۴. فرضیات تحقیق

۱. ۱. ۴. ۱. فرضیه‌های اصلی تحقیق

۱- بر اساس قواعد فقهی مورد استناد در این زمینه می‌توان گفت که اگر آن را من باب قاعده «اخذ الاجره علی الواجبات حرام» است، دریافت این هزینه‌ها را جایز ندانست گرچه با توجیهاتی می‌توان گفت که این هزینه‌ها را شامل نمی‌گردد و شاید بتوان آن را از مقوله قواعد دیگری از جمله «لا ضرر» و «احترام مال المسلم و عمله» توجیه نمود و این دریافت هزینه‌ها را من باب مزد قضاوت که اشکال دارد ندانست و آن را از باب دریافت وقت و هزینه‌ای که صرف این مورد می‌شود در نظر گرفت.

۲- برخی در این باره در عدم جواز دریافت این هزینه‌ها آن را من باب ادله حرمت اخذ مزد بر قضاوت دانسته و با همین قیاس در این رابطه هم دریافت هزینه‌های انجام شده را باطل دانسته‌اند.

۱. ۱. ۴. ۲. فرضیه‌های فرعی تحقیق

۱- در واقع قانون گذار برای فرد معسر هم تدابیری اندیشیده است ولی اثبات اعسار شرایطی را می‌طلبد که فراهم آوری آن‌ها جهت رسیدگی به این امر در عدم پرداخت هزینه‌ها موجب طولانی شدن روند رسیدگی به دعوا می‌گردد. پس راهکاری اندیشیده شود که در اینجا فرد معسر ضرر نبیند.

۲- در کشور ایران جواز دریافت این هزینه‌ها در رأی پیشنهادی شورای نگهبان در این زمینه و ماده ۵۰۳ قانون آیین دادرسی و مدنی تبصره ماده ۱۰۱ قانون شهرداری می‌توان دید.

۱.۱.۵. پیشینه تحقیق

لازم است این موارد در پیشینه تحقیق منعکس گردد:

۱- ارائه گزارش نسبتاً مبسوط و دقیق از منابعی که پیش از این به صورت جزئی یا کلی در قالب‌های مختلف مقاله (کاغذی یا رایانه‌ای)، پایان نامه و کتاب در همین موضوع یا مسئله نگاشته شده است.

۲- تبیین دقیق و شفاف تفاوت مهم و اساسی تحقیق حاضر با آن منابع (موارد نوآوری تحقیق):

در این مورد طی بررسی اینجانب تحقیق منسجمی تاکنون ارائه نگردیده و اگر به صورت ضمنی برخی اشاره‌ای به آنان داشته‌اند که در ذیل به بیان آن‌ها می‌پردازیم:

۱- مقاله بایسته‌های تفسیر قوانین مرتبط با هزینه دادرسی، نوشته سید محسن پویا، (فصل نامه وکیل مدافع ارگان داخلی وکلای خراسان، شماره دوم پاییز ۱۳۹۰)

۲- تحقیق اخذ دادرسی اضافی بر چه مبنای است؟ نوشته عبدالمجید قره‌گوزلو از سایت وکلای استان زنجان.

۳- هزینه دادرسی نوشته غلامرضا طیران

۴- مقاله بحث تطبیقی در اطراف هزینه دادرسی در نظام‌های حقوقی مختلف نوشته منوچهر طلایه ماهنامه قضایی شماره ۴۷

۵- گزارشی از هزینه دادرسی گزارش گری قاسم بصری مجله قانون و کلا مرداد ۱۳۴۴ شماره ۹۴

۶- پایان نامه هزینه دادرسی، نوشته قاسم نوربخش، دانشگاه رضوی

۷- پایان نامه هزینه دادرسی، نوشته علی اصغر رئیسی زاده، دانشگاه تربیت مدرس

۸- پایان نامه هزینه های دادرسی، نوشته روح الله دادپناه، دانشگاه آزاد قم

۱.۱.۶. اهداف اصلی تحقیق

در محاکم دادگستری یکی از مشکلات وکلا و اصحاب دعوی تعیین هزینه‌های دادرسی می‌باشد، جهت رسیدن به وحدت رویه لازم است به این موضوع پرداخته شود.

۱.۱.۷. اهمیت تحقیق

اهمیت تحقیق به جایگاه موضوع تحقیق در رشته علمی اشاره دارد و به بیان ۱- ضرورت ۲- اولویت تحقیق در

موضوع مورد نظر می‌پردازد این موضوع آن چنان که بایسته آن است مورد عنایت فقها و حقوقدانان قرار نگرفته است و عدم طرح این مسئله به صورت روشن و پویا بیانگر آن است. گرچه برخی از حقوقدانان معاصر بدان اشاره‌ای نموده‌اند ولی هنوز تألیفی جامع و سزاوار این موضوع به اهل دانش و پژوهش عرضه نشده است. بنابراین ارائه این پژوهش علاوه بر توسعه حقوق اسلامی به قانون‌گذار این امکان را می‌دهد تا با روش بینی به ترمیم قوانین موجود یکسان سازی آن‌ها با شریعت اقدام کند.

۲.۱. مفاهیم

۱.۲.۱. مفاهیم و اصطلاحات از منظر اصطلاح و لغت

۱.۲.۱.۱. دادرسی

در فرهنگ معین دادرسی به این مفهوم آمده است:

«۱- بداد مظلوم رسیدن، ۲- (حق) رسیدگی به دادخواهی دادخواه، محاکمه»^۱

۲.۱.۲.۱. دادرسی

در فرهنگ معین دادرسی این گونه تعریف شده است:

«۱- آنکه بداد مظلوم رسد، ۲- (حق) کسی که بدادخواهی رسیدگی کند، داور، قاضی

نشسته»^۲

در فرهنگ دهخدا/ دادرسی اینگونه تعریف شده است:

«رسنده داد، داد ران، مجری عدالت، داد ده.

در اصطلاح دادگستری، قاضی، قاضی محکمه، قاضی نشسته»^۳

در فرهنگ عمید دادرسی اینگونه تعریف شده است:

۱. معین، محمد، فرهنگ فارسی، تهران، انتشارات بهزاد، ۱۳۸۲ ش، چاپ اول، ج ۲، ص ۱۰۳۹.

۲. همان.

۳. دهخدا، علی اکبر، فرهنگ لغت دهخدا، زیر نظر دکتر محمد معین و دکتر سید جعفر شهیدی، تهران، مؤسسه انتشارات نشر دانشگاه تهران، ۱۳۷۳ ش، ص ۸۹۹۶.

«داد رسنده، کسی که به داد ستمدیده‌ای برسد و به دادخواهی کسی رسیدگی کند، قاضی، حاکم،

دادرسی: بداد کسی رسیدن، به دادخواهی دادخواه رسیدگی کردن، محاکمه.»^۱

۱.۲.۱. هزینه کردن

در فرهنگ معین هزینه کردن به این مفهوم آمده است:

۱- خرج کردن.^۲

۲- انفاق کردن^۳: ومما رزقناهم ینفقون؛ «و از آنچه ایشان را روزی داده‌ایم، هزینه می‌کنند».

۱.۲.۱.۴. دادپرس

در فرهنگ دهخدا/ واژه دادپرس این گونه تعریف شده است:

«دادخواه، خواهان عدالت - درخواست کننده عدالت، دادجو.»^۴

۱.۲.۱.۵. دادپرسی

در فرهنگ دهخدا/ واژه دادپرسی این گونه تعریف شده است:

«عمل دادپرس، دادخواهی.»^۵

۱.۲.۱.۶. دادخواست

در فرهنگ دهخدا/ واژه دادخواست این گونه تعریف شده است:

«دادخواستن.

فرهنگستان این لغت را به جای عرض حال برگزیده است، یعنی نامه‌ای متضمن شکایت از

کسی.»^۶

۱. عمید، حسن، فرهنگ لغت عمید، تهران، انتشارات امیر کبیر، ۱۳۷۵ ش، چاپ پنجم، ج ۲، ص ۱۰۷۴.

۲. معین، محمد، پیشین، ج ۴، ص ۳۶۸۵.

۳. بخاری، عبدالعزیز بن احمد، کشف/الاسرار، بیروت، دار الکتب العربی، ۱۴۱۷ ق، ج ۱، ص ۳۹.

۴. دهخدا، علی اکبر، پیشین، ج ۶، ص ۸۹۹۲.

۵. همان.

۶. همان.

۱.۲.۱. دادخواستن

در فرهنگ دهخدا/ واژه دادخواستن این گونه تعریف شده است:

«دادخواهی کردن، عدالت طلبیدن، تظلم، قصه رفع کردن، قصه برداشتن»^۱

۱.۲.۱. داد خوانده

در فرهنگ دهخدا/ واژه دادخوانده این گونه تعریف شده است:

«لغت مفعولی از داد خواندن. در اصطلاح دادگستری مدعی علیه، متشاکی، معروض.

دادخواهانه، دادخواه شدن، دادخواهنده»^۲

۱.۲.۱. دادخواه

در فرهنگ دهخدا/ واژه دادخواه این گونه تعریف شده است:

«طالب عدل، خواهنده داد، طرفدار داد حامی و مایل و دوستدار داد»^۳

و در اصطلاح قضا و دادگستری، مدعی، خواهان»

۱.۲.۱. دادخواهی

در فرهنگ دهخدا/ واژه دادخواهی این گونه تعریف شده است:

«عمل دادخواه، تظلم، شکوه، رفع قصه، برداشت قصه، گزارش، ظلامه، مظلومه، تظلم و

شکایت مظلوم از ظالم و درخواست دفع ظلم»^۴

دادخواهی کردن: تظلم کردن، قصه برداشتن، شکایت بردن، دادخواستن، داد جستن.

۱.۲.۱. دادرسی

در فرهنگ دهخدا/ واژه دادرسی این گونه تعریف شده است:

«عمل دادرس، قضاء، محاکمه»^۵

۱. همان.

۲. همان.

۳. همان.

۴. همان، ص ۸۹۹۳.

۵. همان، ص ۸۹۹۶.